İZMİR BAROSU BAŞKANLIĞI

İZMİR; 10/07/2013
SAYI; 022/10016

BAŞBAKANLIK BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU'NA

İTİRAZ EDEN	: İzmir Barosu Başkanlığı 1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR
BAŞVURUNUN YAPILDIĞI KURUM	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Gn.Md.
KURUMA BAŞVURU TARİHİ	: 18/04/2013 tarih ve 5774 sayılı başvuru
KURUMUN CEVAP TARİHİ	: 10.06.2013 tarih ve 25803 sayılı cevap
CEVABIN TEBLİĞ TARİHİ	: 01.07.2013
İTİRAZIN KONUSU	: Aliağa gemi geri dönüşüm tersanesine çekilen "Alba" isimli petrol tankerİ hakkında bilgi istemi

AÇIKLAMALAR :

1. Baromuz tarafından, (Ek.1)'de sunulan başvurusu dilekçesi ile ilgili Bakanlığın cevaplandırması için, söküm amacıyla Aliağa gemi geri dönüşüm tersanesine çekilen "Alba" isimli petrol tankerinden yayılan petrol sızıntısına ilişkin bilgi edinme başvurusunda bulunulmuştur.

2. İlgili Bakanlığın (Ek.2)de vermiş olduğu cevapta, Bakanlık Hukuk Müşavirliğinin görüşü de alınarak, Anayasa'nın 135.maddesi ve Avukatlık Kanunu 76.maddesi gereğince, Baroların mesleki faaliyetleri dışında faaliyette bulunma hakkının bulunmadığı, ***"çevre konularında dava açma hakkı kabul edilmeyen baronun, Bilgi Edinme Kanunu'na göre faaliyet konusuna girmeyen bir alanla ilgili olarak bilgi ve belge istemesinde ve bunları edinmesinde hukuken korunmaya değer bir menfaatinin bulunduğunu söylemeye imkan görülmemektedir"*** gerekçesiyle, Baromuzun bilgi edinme başvurusu reddedilmiştir.

3. Sözkonusu ret gerekçesi, Anayasa'ya, Avukatlık Kanunu'na ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na açıkça aykırıdır. İlgili Bakanlığın vermiş olduğu cevapta normlar hiyerarşisi alt üst edilmiş olup, Anayasa ve bir başka özel kanun hukuka aykırı bir biçimde gerekçe gösterilerek, özel kanununda düzenlenmemiş bir ret gerekçesi yaratılmış ve Bilgi Edinme Kanunu işlevsiz kılınmaya çalışılmıştır. Bu durum, bir hakkın açıkça kötüye kullanımı anlamına gelmektedir.

4. Öncelikle, özel kanun niteliğindeki Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'ndaki düzenlemeyi ele alır isek:

1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR Tel: 0232-463 00 14 Faks:0232-463 66 74 Web:www.izmirbarosu.org.tr E-İleti: info@ izmirbarosu.org.tr

- 4982 Sayılı Kanun'un amacını düzenleyen **1.maddesine** göre : " ***Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir."***

- Tanımları düzenleyen **3. maddeye göre** "Başvuru Sahibi" şu şekilde tanımlanmıştır: " ***b) Başvuru sahibi: Bu Kanun kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişiler,.."***dir.

- Kanun'un **4 maddesinin** ilk paragrafı, ***"Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir"*** derken;

  İkinci paragrafta ise, ***"Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar"*** denilmektedir.

5. Görüleceği üzere 4982 Sayılı Kanun'da kimlerin başvuru hakkına sahip olabileceği (Başvuru Ehliyeti) açıkça yazılıdır. **T.C. vatandaşı tüm gerçek kişiler ile Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına uygun olarak kurulmuş tüm tüzel kişilikler (faaliyet alanlarına ilişkin olup olmadığına bakılmaksızın) bilgi edinme başvurusunda bulunma hakkına sahiptir.**

6. Başvuru hakkı sahipliği sadece 4.maddenin 2.paragrafında sınırlandırılmış olup, Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile **Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı tüzel kişiler, sadece kendileriyle veya faaliyet alanları ilgili konularda** bilgi edinme başvurusunda bulunabileceklerdir. Bu kısıtlamanın dışında, hiçbir gerçek ya da tüzel kişiliğin başvuru hakkı sınırlandırılamaz.

7. Başvuru sahibi İzmir Barosu da 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na göre kurulmuş ve faaliyet gösteren kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşudur.

   4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda yabancı tüzel kişilikler için getirilmiş olan faaliyet alanı ile sınırlı bilgi edinme başvurusunda bulunma düzenlemesini, İzmir Barosu için uygulamaya kalkışmak, hukuka ve ilgili kanuna açıkça aykırıdır.

8. Kaldı ki, ilgili idarenin gerekçe gösterdiği "Dava Ehliyeti" konusunun, adından da anlaşılacağı üzere yargı alanını ilgilendiren bir konu olduğu; idari bir işlem niteliğindeki bilgi edinme başvurusunun, yargı alanının konusuna giren bir hususla reddedilemeyeceği açıktır.

   Bunu en iyi bilmesi gereken, bu hukuk garabeti ret gerekçesinin yaratılmasına katkıda bulunan bakanlık hukuk müşavirliğidir. İdare Hukuku Genel Teorisi üzerinde başlangıç düzeyinde bir bilgiye sahip olan bir hukuk fakültesi öğrencisi dahi, idari işlem niteliğindeki başvuru (dilekçe) hakkı ile her bir dava konusu somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken "dava ehliyeti" hususunun farklı konu ve alanlarla ilgili olduğunu bilirken, bakanlık hukuk müşavirliğinin bunu bilmiyor olması, hukuk adına utanılacak bir husustur.

1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR Tel: 0232-463 00 14 Faks:0232-463 66 74 Web:www.izmirbarosu.org.tr E-İleti: info@ izmirbarosu.org.tr

9. Kaldı ki, baroların dava ehliyetlerinin sadece mesleki alanlarla sınırlı olduğunu iddia etmek, hukuk ve kanun bilmemezliğin bir diğer şeklidir. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 76 ve 95/21. maddelerinde yer alan *"hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunma, koruma ve bu kavramlara işlerlik kazandırma"* düzenlemesi nedeniyle, adeta bir kamu savunuculuğu görevi de yüklenen barolar, uzun yıllardan bu yana, insan hakları, kent ve çevre hakları ihlalleri gibi konularda davalar açmakta ve elde ettikleri kararlarla, kent, çevre ve insan hakları hukukunun gelişmesine ciddi katkılar sunmaktadırlar.

Baroların bu alanlarla ilgili dava açma ehliyetlerinin bulunduğuna ilişkin kararlar şunlardır:

- *Danıştay 6. D. 24.11.1998 gün ve 1997/3489 E., 1998/5794 K.*
- *DİDDK.04.05.2001 gün ve 2001/315 E.-2001/420 K.*
- *DİDDK., 14.09.2001 gün ve 2001/176 E., 2001/624 K.*
- *DİDDK.06.06.2003 gün ve 2002/925 E., 2003/409 K.*
- *DİDDK 29.04.2004 gün ve 2001/553 E., 2004/528 K.*
- *DİDDK., 7.10.2004 gün ve E. 2004/2163, K. 2004/788.*
- *DİDDK., 7.4.2005 gün ve E. 2003/417, K. 2005/234.*
- *Danıştay 6. D. 20.05.2008 gün ve 2007/545 E.*
- *Danıştay 6. D., 25.12.2006 gün ve 2006/1842 E. –2006/6612 K.*
- *DİDDK.,10.12.2009 gün ve 2009/1005 E.*
- *DİDDK. 31.01.2012 gün ve 2008/1443 E., 2012/95 K.*

10. İlgili Bakanlığın, ret gerekçesine Anayasal hükümler arama peşinde koşması da, Anayasa ve Uluslararası Sözleşmeler ile koruma altına alınmış bulunan hukuk devleti ve hukuki başvuru hakkını ayaklar altına almaktan başka bir sonuca yol açmamaktadır.

Anayasa'da var olan meslek örgütlerine ilişkin bir hükmü, kendi bağlam ve getiriliş amacından koparark, bir başka anayasal hakkın kullanılmasına engel olmak amacıyla gerekçe yapmak, hukukla bağdaşır bir yol değildir. Diğer yanıyla, idarenin hukuku dolanma, hukuka uygun davranmama, mahkeme kararlarını uygulamama gibi faaliyetlerinden edindiği tecrübe dikkate alındığında, bu durum, bir hukuk örgütü olarak bizleri hiç de şaşırtmamaktadır.

Yine de ilgili bakanlığa, ***"Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılamaması"*** başlıklı **Anayasa'nın 14. maddesinin 2. fıkrasını**, hukuka, temel hak ve özgürlüklere saygıyı varlık sebebi kabul etmiş bir hukuk örgütü olarak hatırlatmayı, borç biliriz : " ***Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.."***

1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR Tel: 0232-463 00 14 Faks:0232-463 66 74 Web:www.izmirbarosu.org.tr E-İleti: info@ izmirbarosu.org.tr

11. İlgili bakanlık, özel bir kanun olan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'ndaki düzenlemeye ikna olmamakta ısrarlı ise, Anayasa'da bakması gereken yer 135.madde değil, ***"Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması"*** *başlıklı* **56. maddesinin 1.fıkrasındaki** " Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." düzenlemesi ve **2.fıkrasındaki** "***Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir***." düzenlemesidir

Çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemenin **herkesin ödevi olduğuna**, ilgili bakanlığın dikkatini çekeriz.

Anayasanın 56.maddesindeki bu hak, özel bir kanun olan Çevre Kanunu'nun genel ilkelerini düzenleyen 3.maddesinin a ve b bentlerinde aynen yer almıştır: ***"MADDE 3 – Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler şunlardır:***

a) Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler.

b) Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparlar.

12. İlgili Bakanlığın Anayasa'da bakması gereken bir diğer düzenleme ise ***"dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı"***nı düzenleyen **74.maddesinin birinci fıkrasındaki** ***"Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir."*** düzenlemesi ile ***Ek fıkra: (7/5/2010-5982/8 md.) "Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir."*** düzenlemesidir.

Bu Anayasal düzenleme, karşılığını iki özel kanunda bulmaktadır. Bunlardan ilki, **Çevre Kanunu'nda** ***"bilgi edinme ve başvuru hakkı"***nı düzenleyen 30.maddesidir: " ***MADDE 30 – Çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan herkes ilgili mercilere başvurarak faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir.***

Herkes, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında çevreye ilişkin bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Ancak, açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler de bu Kanun kapsamında reddedilebilir."

Diğer kanuni düzenleme ise, yukarıda 4. ve devamı maddelerde izah ettiğimiz üzere, idarenin uygulamak zorunda olduğu halde bundan sarfı nazar ettiği, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'ndaki düzenlemelerdir.

1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR Tel: 0232-463 00 14 Faks:0232-463 66 74 Web:www.izmirbarosu.org.tr E-İleti: info@ izmirbarosu.org.tr

Bunların yanında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler açısından konu ele alındığında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10.maddesi; Birlemiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19.maddesi ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, bilgi edinme hakkının ideal norm ve ölçütlerini belirlediği 21.02.2002 tarihli toplantı kararları *(III. Resmi belgelere erişimin genel prensipleri :Üye ülkeler kamu görevlilerinin elinde bulunan resmi belgelere, istek üzerine, herkesin erişebilmesini garanti etmelidirler. Bu kural, ulusun kökeni dahil her hangi bir nedenle ayrım gözetilmeden uygulanır"),* devletlere bilgiye erişim konusunda normatif ve pozitif yükümlülükler yüklemektedirler.

13. Sonuç olarak, ilgili bakanlık, kurumsal var oluşu gereği, başvuru konusu olayla ilgili olarak yaşanılan hukuka aykırılıkların, çevre hakkı ihlallerinin üzerine gideceğine, bu ihlalleri ortaya çıkaracak olan bilgi ve belgeleri kamudan gizleme yolunu tercih etmiştir. Bakanlığın bu hukuka aykırı tasarrufunda korunacak hiçbir menfaat bulunmamaktadır. Eğer bu hukuka aykırı işlem nedeniyle korunmaya çalışılan bir menfaat var ise bu menfaatin kamunun menfaatleri ile bağdaşmadığı açıktır.

SONUÇ ve İSTEM : Yukarıda detaylı bir şekilde açıklandığı üzere, itirazımızın kabulü ile Anayasa'ya, temel hak ve özgürlükleri koruma altına alan uluslararası sözleşmelere ve ilgili özel kanunlara açıkça aykırı bir şekilde bilgi edinme başvurumuzu reddeden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 10.06.2013 tarih ve 25803 sayılı ret kararının kaldırılarak, Baromuzca yapılan 18/04/2013 tarih ve 5774 sayılı bilgi edinme başvurusunda yer alan hususlara dair bilgi ve evrakların ilgili bankalıkça Baromuza tevdiine karar verilmesini, saygılarımızla talep ederiz.

Saygılarımızla

İzmir Barosu Başkanı
Avukat Sema PEKDAŞ

EKİ:
1- Kuruma yapılan 18/04/2013 tarih ve 5774 sayılı bilgi edinme başvurusu sureti
2- Kurumdan gelen 10.06.2013 tarih ve 25803 sayılı cevabi yazı sureti

1456 Sk.No:14 Alsancak Konak/İZMİR Tel: 0232-463 00 14 Faks:0232-463 66 74 Web:www.izmirbarosu.org.tr E-İleti: info@ izmirbarosu.org.tr